

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Irena Lipowicz

Katolicki Uniwersytet Lubelski
Jana Pawła II

Uniwersytet
Marii Curie-Skłodowskiej

Konferencja

Prawa społeczne człowieka w multicyntycznym systemie prawa

6 czerwca 2013 r.

www.rpo.gov.pl

Muzeum Lubelskie w Lublinie

PROGRAM

10.00 – Powitanie uczestników

Zygmunt Nasalski – Dyrektor Muzeum Lubelskiego

Otwarcie konferencji

prof. Irena Lipowicz – Rzecznik Praw Obywatelskich

Wystąpienia:

prof. Stanisław Michałowski – Rektor UMCS

ks. prof. Antoni Dębiński – Rektor KUL

ks. dr Mirosław Kosek, UKSW – O ideach i dorobku patrona konferencji Abp. Józefa Życińskiego

11.20 – Przerwa na kawę

SESJA I

11.35 – **Sytuacja rodziny w Polsce z punktu widzenia prawa**

Moderator: **Kamilla Dołowska**, Dyr. Zespołu Prawa Cywilnego, Biuro RPO

Wystąpienia:

prof. Wanda Stojanowska – Ochrona małżeństwa i rodziny w prawie rozwodowym (zagadnienia wybrane)

PROGRAM

prof. Andrzej Mączyński – Prawo mieszkaniowe w kontekście prawa rodzinnego

dr Janusz Karp – Pojęcie praw społecznych i problem ich konstytucjonalizacji

ks. prof. Krzysztof Orzeszyna – Prawo człowieka do mieszkania w uniwersalnym i regionalnym systemie ochrony

dr Helena Ciepla – Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Projekt ustawy o przysposobieniu ze wskazaniem

Dyskusja

13.10 – Lunch

SESJA II

13.50 - **Wybrane problemy związane z pracą i zabezpieczeniem społecznym**

Moderator: **Lesław Nawacki**, Dyr. Zespołu Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego, Biuro RPO

Wystąpienia:

prof. Arkadiusz Sobczyk – Prawo pracy – między prawem prywatnym a socjalnymi prawami człowieka – w poszukiwaniu tożsamości.

prof. Mirosław Granat – Obowiązki państwa w zakresie zabezpieczenia społecznego w świetle art. 67 Konstytucji RP

PROGRAM

prof. Teresa Liszcz – Prawo do pracy

prof. Anna Przyborowska-Klimczak – Międzynarodowe zobowiązania Polski w zakresie stosunków pracy oraz praw społecznych

prof. Jakub Stelina – Ekonomizacja praw społecznych

Dyskusja

15.20 – Podsumowanie sesji tematycznych – prof. Irena Lipowicz

Ok. 15.30 – Zakończenie konferencji

PRELEGENCI

Sesja I

prof. Wanda Stojanowska – Kierownik Katedry Prawa Rodzinnego i Prawa Nieletnich na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, kierownik Zakładu Prawa Rodzinnego w Katedrze Prawa Cywilnego Akademii Leona Koźmińskiego, sędzia Sądu Okręgowego w stanie spoczynku.

prof. Andrzej Mączyński – profesor nauk prawnych. Profesor zwyczajny UJ 1995. Kierownik Katedry Prawa Prywatnego Międzynarodowego UJ od 1996. Członek jury Nagrody Rektora UJ „Laur Jagielloński” Wybrany do Polskiej Akademii Umiejętności 1996, członek czynny od 2011. Wicedyrektor Wydziału Historyczno-Filozoficznego PAU od 2012. Wybrany do Académie de Droit Comparé 2006. Stały ekspert krajowy Commission on European Family Law Członek Forschungsstelle für Europäische Rechtsentwicklung und Privatrechtsreform (Wiedeń). Członek Rady Programowej Centrum Studiów Wyborczych (UAM i UŁ) Sędzia TK 1997 - 2006, wiceprezes 2001 - 2006. Członek Państwowej Komisji Wyborczej od 1998 r.

Redaktor naczelny „Kwartalnika Prawa Prywatnego”, członek komitetów naukowych kilku naukowych czasopism polskich i zagranicznych.

Autor ponad 200 publikacji z dziedziny prawa cywilnego, prawa prywatnego międzynarodowego, prawa konstytucyjnego i historii prawa, ogłoszonych w języku polskim, niemieckim, angielskim, francuskim i litewskim.

dr Janusz Karp – dr nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Ustrojowego Porównawczego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Studia prawnicze ukończył w 1999 roku. Od 2000 roku zatrudniony na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 2003 roku uzyskał stopień doktora. Zajmuje się prawem konstytucyjnym, w szczególności problematyką zasad ustrojowych, ochroną wolności i praw człowieka, a także ustrojami konstytucyjnymi państw Europy oraz Azji.

ks. prof. Krzysztof Orzeszyna – dr hab. nauk prawnych ze specjalnością prawo Unii Europejskiej. Profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Kierownik Katedry Praw Człowieka. Profesor Akademii Obrony Narodowej na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego.

dr Helena Ciepla – sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku. Jest autorem i współautorem wielu publikacji, m.in. komentarzy do kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego i kodeksu rodzinnego oraz ustawy o księgach wieczystych. Prowadzi działalność dydaktyczną w Uczelni Łazarskiego w Warszawie oraz szkolenia aplikantów w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie.

SESJA II

prof. Arkadiusz Sobczyk – Katedra Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W najnowszych pracach badawczych podejmuje problematykę aksjologiczną prawa pracy w kontekście praw człowieka. Wcześniej zajmujący problematyką nietypowych form zatrudnienia, czasu pracy, stabilności zatrudnienia oraz zabezpieczenia społecznego. Praktykujący prawnik. Wykładowca i członek komisji egzaminacyjnych na aplikacji radcowskiej.

prof. Mirosław Granat – sędzia Trybunału Konstytucyjnego, pracownik Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Były wykładowca w Krajowej Szkole Administracji Publicznej oraz członkiem Rady Legislacyjnej. Wykładał na uniwersytetach zagranicznych. Autor publikacji z zakresu prawa konstytucyjnego. Interesuje się tematyką zasad konstytucyjnych oraz sądową kontrolą konstytucyjności prawa.

prof. Teresa Liszcz – ukończyła studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Doktor nauk prawnych od 1974 r., od roku 1987 doktor habilitowany. W latach 1968-1970 odbyła aplikację sądową i w 1970 r. - egzamin sędziowski. W latach 1988-1989 ławnik w Sądzie Pracy. Kierownik Zakładu Prawa Pracy Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Członek Rady Wydziału Prawa i Administracji UMCS.

Posel na Sejm X, I i III kadencji, była przewodnicząca Komisji Ustawodawczej Sejmu RP I kadencji. W latach 2001-2005 senator oraz Przewodnicząca Komisji Ustawodawczej Senatu RP. Od stycznia do października 1991 r. sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP do spraw ekonomiczno-społecznych i spraw wsi. Od

stycznia 1994 r. do października 2001 r. doradca Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, zaś w latach 1994-1997 członek Kolegium NIK. W latach 1998-2004 członek Krajowej Rady Sądownictwa.

Członek Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego oraz sekcji prawnej Lubelskiego Towarzystwa Naukowego.

Autorka około 200 publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w tym około 20 publikacji książkowych.

W grudniu 2006 r. wybrana przez Sejm RP na sędzię Trybunału Konstytucyjnego.

prof. Anna Przyborowska-Klimczak – prof. nadzw. UMCS, jest dziekanem Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie i kierownikiem Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego na tym Wydziale.

Przedmiotem jej zainteresowań badawczych są problemy międzynarodowego prawa ochrony środowiska, międzynarodowej ochrony praw człowieka, prawnomiędzynarodowej ochrony dziedzictwa kulturalnego, sądownictwa międzynarodowego, historii nauki prawa międzynarodowego oraz prawa europejskiego. Jest autorką monografii oraz artykułów i studiów naukowych opublikowanych w czasopiśmie krajowych i zagranicznych oraz w pracach zbiorowych, a także recenzji, opinii prawnych oraz opracowań popularno-naukowych i encyklopedycznych.

Jest członkiem rzeczywistym Lubelskiego Towarzystwa Naukowego i członkiem jego Zarządu oraz członkiem Zarządu Polskiej Grupy Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego /ILA/.

prof. Jakub Stelina – prof. UG, Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Kierownik Katedry Prawa Pracy na tym Wydziale, członek Rady Legislacyjnej przy Prezesie rady Ministrów RP, autor publikacji z zakresu prawa pracy, prawa zabezpieczenia społecznego i prawa urzędniczego

Tezy wystąpień

Sesja I - Sytuacja rodziny w Polsce z punktu widzenia prawa

prof. Wanda Stojanowska – „Ochrona małżeństwa i rodziny w prawie rozwodowym (zagadnienia wybrane)”

W referacie rozważane będą przyczyny utrudniające realizację zasady ochrony małżeństwa i rodziny w prawie rozwodowym:

a) nieustannie utrzymujące się negatywne skutki przeniesienia – w 1991 roku – spraw o rozwód z sądów rodzinnych do sądów okręgowych (ówczesnych sądów wojewódzkich);

b) likwidacja obligatoryjnych posiedzeń pojednawczych w procesie o rozwód i wprowadzenie w to miejsce fakultatywnej mediacji (w 2005 roku);

c) ograniczanie do minimum postępowania dowodowego w procesie rozwodowym, uniemożliwiające sprawdzenie istnienia bądź nieistnienia rozkładu pożycia małżeńskiego;

d) brak możliwości skorzystania z instytucji zawieszenia postępowania o rozwód w trybie art. 440 KPC.

prof. Andrzej Mączyński – „Prawo mieszkaniowe w kontekście prawa rodzinnego”

dr Janusz Karp – „Pojęcie praw społecznych i problem ich konstytucjonalizacji”.

a) Prawa społeczne są integralną częścią koncepcji praw człowieka, której zasadniczym przesłaniem jest zapewnienie prawnej ochrony podmiotowości ludzi we wszystkich dziedzinach życia w państwie. Odnoszą się prawa społeczne do tych spraw życia człowieka i obywatela, które stwarzają szanse na rozwój, korzystanie z dobrodziejstw, jakimi obdarza ludzi postęp cywilizacyjny i czynią realnym możliwość planowania swojej

przyszłości także w aspekcie zakładania rodziny, jako podstawowej prawnej instytucji życia społecznego.

b) Prawa społeczne służą do zapewnienia gwarancji dla autonomii człowieka, będącej rdzeniem wolności człowieka. Autonomia ta oznacza, że człowiek, jako jednostka pozbawiona lęków przed państwem oraz innymi instytucjami społecznymi ma stworzone warunki dla realizowania własnych celów życiowych, które nie są sprzeczne z koncepcją dobra wspólnego, w świetle której obywatele posiadają świadomość przestrzegania wartości państwa demokratycznego i szacunku dla podmiotowości każdego człowieka.

c) Prawa społeczne są rękojmą dla zapobiegania zjawisku wykluczenia społecznego, rozumianego jako stan, w którym obywatel w sposób przez siebie niezawiniony nie posiada możliwości pełnego korzystania z wolności o charakterze osobistym oraz szans na rozwój.

d) Pytanie o zakres wymaganych gwarancji konstytucyjnych dla praw społecznych zależy sensie faktycznym od kondycji finansowej państwa, natomiast w aspekcie prawnym powiązany jest z fundamentalnymi zasadami i wartościami kształtującymi demokratyczny ustrój państwa. Należą do tych ostatnich zasady sprawiedliwości, godności, wolności, równości a nawet przyjęta w Konstytucji RP z 1997 roku zasada społecznej gospodarki rynkowej.

ks. prof. Krzysztof Orzeszyna – „Prawo człowieka do mieszkania w uniwersalnym i regionalnym systemie ochrony”.

Zakres ochrony prawa człowieka do mieszkania determinuje specyfika źródeł normatywnych tego prawa. Wiąże się to ze znaczeniem soft law dla ustalenia zakresu prawa człowieka do mieszkania. Podobnie istotnym jest problem eksmisji w orzecznictwie ETPCz, jak i wpływ klauzul limitacyjnych na zakres prawa człowieka do mieszkania. Dlatego też prawidłowa ochrona

prawa człowieka do mieszkania i prawidłowe ustalenie zakresu tego prawa jest skutecznym sposobem zwalczania bezdomności.

Sędzia Helena Ciepla – „Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Projekt ustawy o przysposobieniu ze wskazaniem”

a) Porozumienie małżonków o sposobie utrzymywania kontaktów z dzieckiem po rozwodzie nie zwalnia sądu z obowiązku orzeczenia o tych kontaktach w wyroku rozwodowym (art. 58 § 1 k.r.o.).

b) Uchwała 7 Sędziów SN z dnia 5 czerwca 2012 r. III CZP 72/11 OSNC 2012/12/135.

c) Kontakty dziecka z dziadkami (uchwała SN z 28.XI.2012r. III CZP 74/12).

d) Rozstrzygnięcie w wyroku rozwodowym w przedmiocie władzy rodzicielskiej jest obligatoryjne.

e) Zmiana miejsce pobytu dziecka po wyroku rozwodowym uchwała SN z 20.5.2011r. III CZP 20/11.

f) Orzeczenie rozwodu a obowiązek małżonków przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny (uchwała SN z 28.XI.2012r. III CZP 77/12). Zagadnienie wykonywania orzeczeń sądowych ustalających kontakty rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 28 sierpnia 2008r. III CZP 75/08, OSNC 2009/1/12, stwierdzającej, że postanowienie regulujące kontakty rodziców z dzieckiem, nakazujące wydawanie dziecka przez rodzica, któremu powierzono

g) Wykonywanie władzy rodzicielskiej, oraz zobowiązujące drugiego rodzica do odprowadzania dziecka, podlega wykonaniu w postępowaniu unormowanym w art. 5981 i następnych kodeksu postępowania cywilnego. Oznacza to niedopuszczalność de lege lata stosowania w zakresie stosunków między rodzicami, a dziećmi przepisów o egzekucji obowiązków niemajątkowych.

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o rozważenie konieczności unormowania adopcji z tzw. wskazaniem przez dodanie do art.1191 § 4. W projekcie ustawy o przysposobieniu ze wskazaniem dodaje się do art.1191§4. W brzmieniu: Każdy z rodziców może przed sądem opiekuńczym wskazać osobę przysposabiającą, którą może być wyłącznie krewny lub powinowaty dziecka".

Sesja II - Wybrane problemy związane z pracą i zabezpieczeniem społecznym

prof. Arkadiusz Sobczyk – „Prawo pracy – między prawem prywatnym a socjalnymi prawami człowieka – w poszukiwaniu tożsamości”.

Przedmiotem wystąpienia będzie prezentacja koncepcji prawa pracy, w ujęciu praw człowieka. Powyższe ujęcie wydaje się obce dotychczasowej doktrynie prawa pracy w Polsce. Wprawdzie doktryna prawa pracy oraz orzecznictwo odwołuje się do dokumentów ze sfery praw człowieka, jednak wydaje się, że rozumienie je w sposób oparty na koncepcji wzajemności świadczeń (prawa człowieka należą się za pracę). Tymczasem wprowadzenie koncepcji świadczeń niewzajemnych, nie tylko ubogaca perspektywę analizy, ale dostarcza narzędzi racjonalizacji prawa pracy, które czasem uważane jest za oczywiście niesprawiedliwe z uwagi nieadekwatne świadczenia wzajemne.

prof. Mirosław Granat - "Obowiązki państwa w zakresie zabezpieczenia społecznego w świetle art. 67 Konstytucji RP". Przepisy Konstytucji RP dotyczące wolności i praw ekonomicznych i socjalnych mają głównie postać zasad prowadzenia polityki państwa. Na ogół, nie są one konkretnie ujętymi prawami jednostki. Zwykle jest też tak, że Konstytucja ustanawiając określone prawo

(np. prawo do zabezpieczenia społecznego, prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy), określenie zakresu i form takich praw przekazuje do ustawy zwykłej. Takie rozwiązanie jest źródłem dużej swobody regulacyjnej ustawodawcy zwykłego. Stąd, między innymi, wynikają problemy związane ze stosowaniem przepisów Konstytucji w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego.

prof. Teresa Liszcz - "Prawo do pracy"

prof. Anna Przyborowska-Klimczak – „Międzynarodowe zobowiązania Polski w zakresie stosunków pracy oraz praw społecznych.”

Polska jako państwo członkowskie wielu organizacji międzynarodowych przyjmuje zobowiązania przewidziane w umowach międzynarodowych opracowywanych pod auspicjami tych organizacji. Zobowiązania dotyczące stosunków pracy wynikają przede wszystkim z prawa Unii Europejskiej oraz konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy. Polska ratyfikowała ponad 90 konwencji MOP, spośród których ponad 80 pozostaje w mocy. W zakresie uregulowań odnoszących się do praw społecznych istotną rolę odgrywają dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rady Europy i Unii Europejskiej. Polska jest stroną Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 1966 roku oraz Europejskiej Karty Społecznej z 1961 roku. W dokumentach międzynarodowych określono zobowiązania dotyczące działań podejmowanych na płaszczyźnie krajowej i w ramach współpracy międzynarodowej oraz ustanowiono mechanizmy kontrolne odnoszące się do wypełniania zobowiązań przez państwa-strony.

prof. Jakub Stelina - „Ekonomizacja praw społecznych” - Ekonomizacja praw społecznych - w wystąpieniu poruszy kwestie dotyczące rozumienia konstytucyjnej klauzuli „społecznej gospodarki

rynkowej” i relacji pomiędzy ekonomią a aksjologią prawa pracy i prawa socjalnego.

www.rpo.gov.pl